

ОЦІНКА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД ASSESSMENT OF INTANGIBLE TOURIST RESOURCES OF RURAL COMMUNITIES

Досліджено нематеріальні туристичні ресурси сільських громад та концептуальні підходи до їх обліку, врахування та оцінки. Визначено, що нематеріальні туристичні активи формують ціннісні зв'язки. Вказано методологічні та практичні проблеми обліку та ідентифікації нематеріальних активів. Запропоновано класифікацію нематеріальних активів сільського туризму. Обґрунтовано необхідність інвентаризації туристичних нематеріальних ресурсів сільських громад із метою їх подальшого обліку та капіталізації. Встановлено потребу у розрахунку та врахуванні узагальнюючого індексу нематеріальних активів у ринковій вартості суб'єкта туристичної діяльності. Із цією метою запропоновано систему індикаторів оцінки нематеріальних активів сільських громад відповідно до основних груп нематеріальних активів, що сприятиме формуванню обґрунтованої вартості туристичного продукту та оцінки ринкового потенціалу сільських громад.

Ключові слова: нематеріальні туристичні активи, сільські громади, туристичний продукт, туристичний потенціал, оцінка нематеріальних активів.

Исследованы нематериальные туристические ресурсы сельских общин и концептуальные подходы к их учету и оценке. Определено, что нематериальные туристические активы формируют ценностные связи. Указаны методологические и практические проблемы учета и идентификации нематериальных активов. Предложена классификация нематериальных активов сельского туризма. Обоснована необходимость инвентаризации туристических нематериальных ресурсов сельских общин с целью их дальнейшего учета и капитализации. Установлена потребность в расчете и учете обобщающего индекса нематериальных активов в рыночной стоимости субъекта туристической деятельности. С этой целью предложена система индикаторов оценки нематериальных активов сельских общин в соответствии с основными группами нематериальных активов, что будет способствовать формированию обоснованной стоимости туристического продукта и оценки рыночного потенциала сельских общин.

Ключевые слова: нематериальные туристические активы, сельские общины, туристический продукт, туристический потенциал, оценка нематериальных активов.

УДК 657.01(075.8)338.48

<https://doi.org/10.32843/infrastruct39-15>

Печенюк А.П.

к.е.н., докторант

Подільський державний аграрно-технічний університет

Pecheniuk Alla

State Agrarian and Engineering University in Podilya

The purpose of the study is to improve the methodological bases for assessing the intangible tourism potential of rural communities. For this purpose, the following tasks were solved: collection and systematization of scientific and practical approaches to accounting and evaluation of intangible assets, identification of problems of their formation and evaluation in rural tourism, development of concrete proposals and improvement of methodological aspects of incorporation of intangible assets in tourism activities of rural communities. Intangible tourism assets have been identified to form value links. Insufficient theoretical, methodological and conceptual developments regarding intangible tourism assets have been identified. Methodological problems of accounting and identification of intangible assets are noted. It is established that not only intangible assets, but also the values they create, are taken into account in tourism. The existing paradigm for accounting for intangible assets has been found to be inappropriate and the necessity of its revision in the evaluation of intangible tourist assets of rural communities has been established. Practical problems of accounting of certain groups of intangible assets forming the tourist offer of the rural community, related to the complexity of their cost estimation, are revealed. The classification of intangible assets of rural tourism is proposed. The need for inventory of tourist intangible resources of rural communities for their further accounting and capitalization is substantiated. It has been established that the capitalization of intangible assets will allow the tourism industry to increase the market value of the tourism potential of their region and attract investments for its further development. Based on the existing scientific base, for intangible assets, the value of which is difficult to estimate in monetary terms, the need to calculate and account for the aggregate Index of intangible assets to determine the total market value of the tourist activity is determined. To this end, a system of indicators of valuation of intangible assets of rural communities according to the three main groups of intangible assets (human capital, structural and relationship capital) has been proposed, which will help to shape the relevant value of the tourism product and assess the market potential of rural communities.

Key words: intangible tourism assets, rural communities, tourist product, tourism potential, valuation of intangible assets.

Постановка проблеми. Успішний розвиток сільських громад значною мірою залежить від наявного ресурсного потенціалу. Характерною рисою економіки ХХІ ст. є її інноваційність, що супроводжується активним впливом знань та технологій на економічне й соціальне середовище та значною мірою пов'язане з використанням нематеріальних активів. Оскільки сільські території України традиційно пов'язані з аграрним сектором, то тривалий час увага наукових досліджень була зосереджена саме на аграрному розвитку. Це, своєю чергою, вплинуло на структуру облікового капіталу господарських утворень сільських територій, яка, по суті, не враховувала нематеріальні активи громад та призводила до заниження їх цінності.

Сучасні світові тенденції, які характеризуються розвитком інформаційного суспільства, зростанням ролі освіти та знань, новими технологіями,

вимагають перегляду парадигми обліку та оцінки нематеріальних активів, а також врахування їх у практиці туристичної діяльності сільських громад, що сприятиме їх капіталізації та поліпшенню інвестиційної привабливості сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформаційною базою нашого дослідження стали праці вчених-економістів та практиків, які пов'язані з обліковими аспектами нематеріальних активів, зокрема: В.М. Диби – з обліку нематеріальних активів інституційного середовища; М.З. Николюк – із визначення нових підходів до класифікації та їх визнання; Н. Амброзьяк, Н. Вороної, М. Нестеренко, Н. Чернишової – з питань їх інвентаризації; Л. Головкової, Л. Дяченко – щодо «гудвілу» у туристичній діяльності; І.Б. Дутчак – щодо критеріїв визнання нематеріальних активів; О.В. Сизоненко – щодо класифікації нематеріальних активів; Я.П. Квач – щодо їх оцінки; П.О. Куцик,

І.М. Дрогобицького, З.П. Плиса, Х.І. Скоп – щодо облікової концепції управління їхньою вартістю; Н.В. Ротань, О.О. Комліченко – щодо методів оцінки нематеріальних активів. Ураховуючи сучасні напрацювання, вважаємо, що поглибленого дослідження та докладання наукових зусиль вимагає питання вдосконалення методичного інструментарію обліку та оцінки нематеріальних активів сільських територій, що й зумовило вибір теми статті.

Постановка завдання. Метою дослідження є вдосконалення методичних засад оцінки нематеріального туристичного потенціалу сільських громад. Для цього вирішувалися такі завдання: збір та систематизація науково-практичних підходів до обліку та оцінки нематеріальних активів, визначення проблем їх формування та оцінки у сільському туризмі, розроблення конкретних пропозицій та вдосконалення методичних аспектів урахування нематеріальних активів у туристичній діяльності сільських громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Центром уваги сучасної економічної науки, де розглядають питання нематеріальних цінностей, є такі категорії: економічне зростання, якому сприяють природні, людські ресурси, технології, капітал, сукупний попит, а також соціокультурні та інституційні чинники; багатовимірність культури, яка розглядає переконання та цінності релігійних, етнічних чи соціальних груп, які формують сталі цінності та переконання, що, своєю чергою, впливає на економічні результати; довіра (оскільки підприємницька діяльність передбачає невизначеність, а невизначеність потребує довіри); ощадність (бережливе ставлення до грошей і речей); релігійні переконання (виховують цінності праці, чесності, відкритості, ощадливості, але варто визнати існування оберненої залежності, що проявляється відволіканням обмежених ресурсів суспільства у «релігійний сектор»; поведінка споживачів [1], яку можна виокремити як раціональну та ірраціональну. Туристична сфера характеризується певною ірраціональністю споживчої поведінки, що проявляється раптовим хвилинним бажанням виникнення у споживача особистісних мотивів, емоційних асоціацій, запам'ятовування ним атрибутів бренда тощо.

Наведені аспекти утверджують у думці про те, що нематеріальні цінності є важливим чинником туристичної діяльності, які формують певні вартісні ланцюги. У цьому контексті важливо вказати, що в туризмі важливими є не лише наявність нематеріальних активів, а й урахування потребують ті сенси, ті блага, які ними створюються (музика, мистецтво, креативні технології тощо), які здатні змінити погляди споживачів та їх установки, сприяючи задоволенню гуманітарних потреб, з одного боку, та приносячи матеріальну вигоду – з іншого.

Згідно з П(С)БО 8, до нематеріальних активів відносять немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Із позицій бухгалтерського обліку нематеріальні активи визнають у таких випадках: відсутність у об'єкта матеріально-речової форми; можливість його ідентифікації; очікуваність економічної вигоди від його використання; можливість достовірної вартісної оцінки об'єкта.

Облік нематеріальних активів ведуть за такими групами [2]:

1. Права користування природними ресурсами (надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо).

2. Права користування майном (земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, будівлею, право на оренду приміщень тощо).

3. Права на комерційні позначення (торговельні марки, знаки для товарів та послуг, комерційні (фірмові) назви тощо), крім роялті.

4. Права на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, у тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо), крім роялті.

5. Авторське право і суміжні з ним права (літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організації мовлення тощо), крім роялті.

6. Інші нематеріальні активи (право на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

Не визнаються нематеріальними активами: витрати на дослідження; витрати на підготовку та перепідготовку кадрів; витрати на рекламу та просування продукції на ринку; витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємства або його частини; витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків) [2].

Вітчизняне правове поле ідентифікує нематеріальні активи з отриманням виключних майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності та можливістю їх відчуження. Натомість англо-американська облікова школа у стандартах фінансового обліку (GAAP) відносить до нематеріальних усі активи, у яких відсутня матеріально-речова форма, які виникли у результаті минулих подій, дають можливість вимірювання ефекту та принесення вигоди у майбутньому [3].

Серед основних методологічних проблем обліку нематеріальних активів в Україні виділяють: неузгодженість у визначенні поняття в економічній

літературі; проблему єдиної економічної класифікації нематеріальних активів; відсутність узгодженості між законодавством, що регулює інтелектуальну власність, і нормативним забезпеченням обліку в Україні; відсутність повноти та достовірності інформації про нематеріальні активи підприємств; недосконалість методик оцінки об'єктів інтелектуальної власності; складність визначення термінів використання нематеріальних активів; визнання об'єктів права на інтелектуальну власність та користування ресурсами як нематеріальними активами; сприйняття нематеріальних активів як невідчутних засобів; швидка зміна ринкової вартості [4].

Визначальну роль нематеріальних активів можна продемонструвати на основі досвіду їх капіталізації в Японії, що стало однією з причин її економічного дива. Суть його в тому, що Японія, придбавши інтелектуальні продукти інших країн, капіталізувала їх, результатом чого стало значне перевищення її нематеріальних активів над матеріальними, що дало змогу збільшити вартість компаній та здійснити додаткову емісію акцій. Безперечно, надмірна капіталізація може призвести до негативних ефектів і навіть до економічного колапсу, але ринкова ціна на окремі підприємства (яка враховує нематеріальні ресурси) засвідчує, що вони цього варті [5].

Сільські громади, які проходять етап адміністративних трансформаційних перетворень, за основу свого розвитку мають брати всі ресурси території та використовувати їх із метою забезпечення належного матеріального та гуманітарного розвитку. Одним із важливих аспектів ми вбачаємо

сільський туризм. Нова туристична парадигма передбачає його формування на базі інтелектуального суспільного розвитку. Дана концепція визначає широке залучення як матеріальних, так і нематеріальних активів громад до процесу формування туристичної пропозиції.

Використовуючи напрацювання сучасної економічної науки [6–8], сформуємо перелік нематеріальних активів, які присутні у процесі створення туристичного продукту (рис. 1).

Згідно із законодавчим визначенням, нематеріальні активи в сільському туризмі поділяються на ті, що відображаються в обліку, та ті, що в обліку відобразити неможливо, оскільки важко встановити їх вартісну оцінку. Згідно з П(С)БО 8, до тих, які можуть бути враховані в бухгалтерському обліку туристичної діяльності, відносять: природний капітал (права на використання земельних, природних ресурсів); культурні цінності (права інтелектуальної власності (пісні, музика, програми з навчання народним ремеслам, мистецьким навикам, запатентовані рецепти, розроблені тури, символіка, бренд тощо)); інформаційні технології. Відображення таких активів в обліку дає змогу чітко враховувати внесок кожного активу в готовий туристичний продукт.

Ті нематеріальні активи, які важко відобразити у бухгалтерському обліку (приховані нематеріальні активи), можуть розглядатися з позицій оцінки: людського капіталу (компетенції, мотивації, здібностей, знань тощо); капіталу відносин (клієнтського капіталу), бренду, стосунків зі споживачами, іміджу, естетики відносин та комунікацій тощо; організаційного (структурного) капіталу

Рис. 1. Формування нематеріальних ресурсів сільського туризму

Джерело: розробка автора

(культурних та сакральних цінностей, природного капіталу, управлінської філософії, систем прийняття рішень, бізнес-процесів) [9].

Капіталізація нематеріальних активів дасть змогу суб'єктам туристичної діяльності (а досить часто ними виступатимуть адміністрації сільських громад) оцінити ринкову вартість туристичного потенціалу свого регіону та залучати інвестиції з метою його подальшого розвитку.

Для цього пропонується повна інвентаризація нематеріальних туристичних ресурсів сільських громад та постановка на баланс із метою їх подальшого обліку та врахування в туристичній діяльності (рис. 1).

Що стосується інвентаризації нематеріальних ресурсів, які підлягають бухгалтерському обліку, то порядок обліку визначається чинними стандартами бухгалтерського обліку. Складнішою проблемою є ідентифікація та врахування нематеріальних активів, які не підлягають відображенню в обліку через неможливість визначити їх грошову оцінку.

Для цього пропонуємо здійснити ідентифікацію туристичних нематеріальних активів сільських громад на предмет визначення можливостей їх відображення в обліку. Активи, що відповідають стандартам обліку, приймаються на баланс та

відображаються в кінцевому туристичному продукті (рис. 2).

В.М. Діба для вдосконалення документації та інвентаризації нематеріальних активів пропонує групувати документи за трьома видами: 1) документи, що підтверджують авторські та патентні права на інтелектуальні об'єкти власності; 2) документи з передачі майнових прав на користування об'єктами нематеріальних активів, що підтверджуються ліцензіями; 3) документи, що підтверджують наявність контрактних (договірних) прав [3].

Для нематеріальних активів, грошову оцінку яких неможливо встановити, але які приймають участь у процесі формування туристичного продукту, ми пропонуємо їх урахування у загальній ринковій привабливості сільської території шляхом розрахунку узагальнюючого індексу нематеріальних активів сільських громад. Для його врахування скористаємося частково методологією, описаною у дослідженні «Індекс культурного та креативного потенціалу міст України» [10] та методикою розрахунку інтегрального коефіцієнта інтелектуального капіталу туристичного підприємства як середньої геометричної, описану у дослідженнях Н.В. Ротань та О.О. Комліченко [11].

У нашому разі ми виділяємо три групи нематеріальних активів, які містять перелік відповідних

Рис. 2. Ідентифікація туристичних нематеріальних активів сільських громад

Джерело: розробка автора

Система індикаторів оцінки нематеріальних активів сільських громад

Назва показника
Структурний капітал
Частка культурно-мистецьких заходів у загальній кількості заходів, проведених сільськими громадами, %
Частка культурних та мистецьких закладів у загальній кількості господарюючих суб'єктів, %
Частка мешканців громади, що відвідала культурно-мистецькі заходи, у загальній кількості мешканців, %
Частка витрат мешканців на культуру та відпочинок у загальних витратах, %
Частка населення, що постійно користується Інтернетом, у загальній кількості населення, %
Частка нерухомих пам'яток історико-культурного світового значення у загальній кількості пам'яток, %
Частка нерухомих пам'яток історико-культурного загальнонаціонального значення у загальній кількості пам'яток, %
Частка нерухомих пам'яток історико-культурного місцевого значення у загальній кількості пам'яток, %
Частка заповідних зон на території сільської громади у загальній її площі, %
Людський капітал
Частка мешканців громади, які приймають участь у культурно-мистецьких заходах як учасники, у загальній кількості мешканців, %
Частка конфліктних громадян у загальній кількості мешканців, %
Частка мешканців, які володіють народними ремеслами, мистецтвом, традиціями, у загальній кількості мешканців, %
Частка мешканців, які володіють іноземною мовою, %
Частка мешканців, які отримали освіту у сфері культури чи креативності, у загальній кількості мешканців, %
Частка учнів школи, які навчаються в університетах, у загальній кількості мешканців, %
Частка мешканців із вищою освітою у загальній кількості населення, %
Частка громадських активістів у загальній кількості населення, %
Частка благодійників, які фінансують суспільні проекти, у загальній кількості населення, %
Частка громадян, що користуються туристичними пропозиціями, у загальній кількості населення, %
Капітал відносин
Частка туристів, які повторно скористалися туристичними пропозиціями сільської громади, у загальній кількості відвідувачів, %
Частка позитивних відгуків у соцмережах про сільську територію у загальній кількості відгуків, %
Частка туристів, які позитивно оцінюють бренд території, у загальній кількості відвідувачів, %
Частка місцевих громадян, які позитивно оцінюють загальну туристичну атмосферу громади, у загальній кількості мешканців, %
Частка позначень користувачами геосоціальних мереж на картах місця локації сільської громади та її природних чи історичних об'єктів у загальній кількості відгуків, %

Джерело: розробка автора

сформованих нами індикаторів (табл. 1): структурного капіталу; людського капіталу; капіталу відносин. Оцінка узагальнюючого індексу нематеріальних активів буде здійснюватися шляхом визначення вагових коефіцієнтів кожного індикатора. Це можна зробити шляхом залучення експертів за допомогою методу бюджетування, за якого вся сукупність приймається за 1, а найбільш важливі індикатори отримують вищі експертні оцінки. Застосувавши формулу інтегрального коефіцієнту [11], отримуємо загальний індекс оцінки нематеріальних активів сільської громади:

$$I_{\text{інт}} = \sqrt[3]{I_{\text{лк}} \times I_{\text{ск}} \times I_{\text{кв}}}, \quad (1)$$

де $I_{\text{лк}}$, $I_{\text{ск}}$, $I_{\text{кв}}$ – інтегральні коефіцієнти оцінки відповідно людського, структурного та капіталу відносин;

$$I_{\text{лк}}, I_{\text{ск}}, I_{\text{кв}} = \sum_{j=1}^n I_j \times Y_j, \quad (2)$$

де n – кількість показників; I_j – значення показника; Y_j – коефіцієнт питомої ваги показника [11].

Для оцінки нематеріальних активів сільських громад пропонуємо систему таких індикаторів (табл. 1).

Розрахунок індексу оцінки нематеріальних активів з урахуванням запропонованої системи індикаторів сприятиме комплексному й об'єктивному врахуванню нематеріальних активів сільських територій, що створить відповідний базис для туристичної діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Практика діяльності вітчизняних господарських суб'єктів доводить, що методологія обліку й оцінки нематеріальних активів потребує докладання наукових зусиль та поглиблення досліджень у цьому напрямі. Особливо гостро постає означена проблема у туристичній діяльності, специфіка якої проявляється поєднанням матеріальних та нематеріальних аспектів, адекватне врахування яких сприятиме формуванню об'ґрунтованої вартості туристичного продукту та туристичного потенціалу сільських регіонів із метою їх подальшого розвитку та залучення інвестицій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Печенюк А.П. Методичні аспекти управління враженнями у сільському туризмі. *Вчені записки ТНУ ім. Вернадського*. 2019. Т. 30(69). № 5. С. 25–30. DOI : <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-5-33>.
  2. Інвентаризуємо нематеріальні активи / Н. Амброзьяк та ін. *Податки та бухгалтерський облік*. № 94. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/november/issue-94/article-40776.html> (дата звернення: 26.12.2019).
  3. Діба В.М. Облік та аналіз нематеріальних активів в умовах інституційних змін: теорія і методологія : дис. ... д.е.н. : 08.00.09 ; КНЕУ. Київ, 2017. 443 с.
  4. Николук М.З. Нематеріальні активи як об'єкт бухгалтерського обліку: нові підходи до класифікації та визнання. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. Вип. 2(11). С. 270–277.
  5. Облікова концепція управління вартістю нематеріальних активів підприємства : монографія / П.О. Куцук та ін. Львів : Растр-7, 2016. 268 с.
  6. Головкова Л., Дяченко Л. Роль «гудвілу» у діяльності підприємств сфери туризму в контексті обмежень оточуючого середовища. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 1(18). С. 32–51.
  7. Дутчак І.Б. Критерії визнання нематеріальних активів на балансі підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Т. 27. № 7. С. 79–84.
  8. Сизоненко О.В. Класифікація нематеріальних активів для потреб бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси АПК : бухгалтерський портал*. URL : <http://magazine.faaaf.org.ua/klasifikaciya-nematerialnih-aktiviv-dlya-potreb-buhgalterskogo-obliku.html> (дата звернення: 05.12.2019).
  9. Квач Я.П. Оцінка нематеріальних активів у контексті діагностики економічної безпеки підприємства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 5–6 (76–77).
  10. Методологія апробаційного дослідження: «Індекс культурного та креативного потенціалу міст України». Київ : Аналітичний центр CEDOS, 2018. 31 с.
  11. Ротань Н.В., Комліченко О.О. Методи оцінки інтелектуального капіталу туристичного підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»* 2014. Вип. 6. Ч. 3. С. 110–113.
- [Inventory of intangible assets]. *Podatky ta bukhgalterskiy oblik*. № 94. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/november/issue-94/article-40776.html> (accessed 26 December 2019).
3. Dyba V. M. (2017) *Oblik ta analiz nematerialnykh aktyviv v umovakh instytutsiinykh zmin: teoriia i metodolohiia*. [Accounting and analysis of intangible assets in the face of institutional change: theory and methodology]. *Dys. d. e. nauk 08.00.09*. K. : KNEU. 443 p. (in Ukrainian)
  4. Nykoliuk M.Z. (2015) *Nematerialni aktyvy yak ob'iekt bukhgalterskoho obliku: novi pidkhody do klasyfikatsii ta vyznannia* [Intangible assets as an object of accounting: new approaches to classification and recognition]. *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 2(11). P. 270-277. (in Ukrainian)
  5. Kutsyk P.O., Drohobyskyi I.M., Plysa Z.P., Skop Kh.I. (2016) *Oblikova kontseptsiiia upravlinnia vartistiu nematerialnykh aktyviv pidpriemstva: monohrafiia* [Accounting concept of management of intangible assets of the enterprise: monograph]. *Lviv: Rastr – 7*. 268 p. (in Ukrainian)
  6. Holovkova L., Diachenko L. (2018) *Rol «hudvilu» u diialnosti pidpriemstv sfery turyzmu v konteksti obmezhen otochuiuchoho seredovyscha* [Goodwill's role in the activities of tourism enterprises in the context of environmental constraints]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*. Vyp. 1 (18). P. 32-51. (in Ukrainian)
  7. Dutchak I.B. (2017) *Kryterii vyznannia nematerialnykh aktyviv na balansii pidpriemstva* [Criteria for recognition of intangible assets on the enterprise balance sheet]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. t. 27, № 7. P. 79-84 (in Ukrainian)
  8. Syzonenko O.V. *Klasyfikatsiia nematerialnykh aktyviv dlia potreb bukhgalterskoho obliku* [Classification of intangible assets for accounting purposes]. *Oblik i finansy APK: bukhgalterskiy portal* (accessed 5 December 2019).
  9. Kvach Ya.P. (2014) *Otsinka nematerialnykh aktyviv u konteksti diahnostryky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Valuation of intangible assets in the context of diagnostics of economic security of the enterprise]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. № 5-6 (76-77) (in Ukrainian)
  10. *Metodolohiia aprobatsiinoho doslidzhenia: "Indeks kulturnoho ta kreatyvnoho potentsialu mist Ukrainy"* (2018) [Methodology of approbation research: "Index of cultural and creative potential of Ukrainian cities"]. *K: Analitichnyi tsentr CEDOS*,. 31 p. (in Ukrainian)
  11. Rotan N.V., Komlichenko O.O. (2014) *Metody otsinky intelektualnogo kapitalu turystychnoho pidpriemstva* [Methods of estimation of intellectual capital of tourism enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*. Vyp. 6. P. 3. P. 110-113 (in Ukrainian)

REFERENCES:

1. Pecheniuk A.P. (2019) *Metodychni aspekty upravlinnia vrazhenniamy u silskomu turyzmi* [Methodical aspects of impression management in rural tourism.]. *Vcheni zapysky TNU im. Vernadskoho*. T. 30(69). № 5. P. 25-30. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-5-33> (in Ukrainian)
2. Ambroziak N., Voronaia N., Nesterenko M., Chernyshova N. (2018) *Inventaryzuiemo nematerialni aktyvy*